

Odpuštění hříchů

Lk 7 36 Jeden z farizeů pozval Ježíše k jídlu. Vešel tedy do domu toho farizea a posadil se ke stolu. 37 V tom městě byla žena hříšnice. Jakmile se dověděla, že Ježíš je u stolu v domě farizeově, přišla s alabastrovou nádobkou vzácného oleje, 38 s pláčem přistoupila zezadu k jeho nohám, začala mu je smáčet slzami a otírat svými vlasy, líbala je a mazala vzácným olejem. 39 Když to spatřil farizeus, který ho pozval, řekl si v duchu: "Kdyby to byl prorok, musel by poznat, co to je za ženu, která se ho dotýká, že je to hříšnice." 40 Ježíš mu na to řekl: "Šimone, chci ti něco povědět." On řekl: "Pověz, Mistře!" -41 "Jeden věřitel měl dva dlužníky. První byl dlužen pět set denárů, druhý padesát. 42 Když neměli čím splatit dluh, odpustil oběma. Který z nich ho bude mít raději?" 43 Šimon mu odpověděl: "Mám za to, že ten, kterému odpustil víc." Řekl mu: "Správně jsi usoudil!"

*44 Pak se obrátil k ženě a řekl Šimonovi: "Pohled' na tu ženu! Vešel jsem do tvého domu, ale vodu na nohy jsi mi nepodal, ona však skropila mé nohy slzami a otřela je svými vlasy. 45 Nepolíbil jsi mne, ale ona od té chvíle, co jsem vešel, nepřestala líbat mé nohy. 46 Nepomazal jsi mou hlavu olejem, ona však vzácným olejem pomazala mé nohy. 47 Proto ti pravím: **Její mnohé hříchy jsou jí odpuštěny, protože projevila velikou lásku. Komu se málo odpouští, málo miluje.**" 48 Řekl jí: "**Jsou ti odpuštěny hříchy.**" 49 **Ti, kteří s ním byli u stolu, si začali říkat: "Kdo to jen je, že dokonce odpouští hříchy?"** 50 A řekl ženě: "**Tvá víra tě zachránila, jdi v pokoji!**"*

Ježíšovo působení bylo vždy vstřícné vůči lidem (samozřejmě až na výjimky, kdy v lidech postřehl nějakou špatnost, se kterou nemohl souhlasit – „Řekni bratru mému, aby se se mnou rozdělil...“) Nevyčítal lidem jejich hříchy, naopak jim ulehčoval v jejich nouzi – v nouzi fyzické – léčil (to, zdali čistě spirituálními metodami a nadpřirozenou mocí, nebo také jinak, nechme otevřené), ale také a především v nouzi ducha. Nouzí ducha může být nevědomost; a vskutku také Ježíš – především u Jana – zapřádá s lidmi z bližších i vzdálenějších kruhů mnohé rozhovory, v nichž je přivádí k nahlédnutí a ke zcela novému pohledu na věc. Půvabným příkladem může být například rozhovor se Samaritánkou ve 4 kapitole Jana, nebo – na zcela jiné intelektuální úrovni – s Nikodémem (3 Kapitola Jana). U synoptiků se Ježíšovo léčení lidské spirituální nouze líčí většinou jako *odpouštění hříchů*. Už v samotném evangeliu je vedena diskuse o tom, zda tak může činit. To je správná otázka, ale ještě správnější bude nejprve se zeptat, *proč* tak vůbec musel činit. Odkud se ty „hříchy“ v lidech vůbec vzaly.

Vezmeme-li to přísně logicky, hřích je něco, co na člověku ulpí, nebo co člověk pocítí následkem překročení určité meze. A teď velmi záleží na tom, jaké meze, čím definované, ono je ji totiž možno chápat minimálně dvojím způsobem: Buď že je to mez přirozená, daná všelidským „morálním minimem“ (termín Erazima Koháka), které se reflektuje v etickém citění a často také v zákonících všech lidských kultur a má zhruba rozměr a obsah biblického Desatera, tedy respektive jeho části vztahované k vnějšímu lidskému světu; anebo tu mez vytýčila nějaká autorita, v archaickém světě nejspíše náboženská, náboženský systém,

v našem židovském kontextu pak Zákon, Tóra, ovšem v Ježíšově době už obklopená mnohými dodatky a výklady rodící se Míšny. Tedy v prvním případě jde o hranici přirozenou, v druhém případě umělou, vytvořenou kulturně-náboženským kontextem. V novější, již sekularizované době známe ještě další hranici, danou přestoupením zákona občanského – ale tu už nevnímáme jako hřích; to už je jen mezi námi a státem, a pokud vůbec je s ní spojen nějaký rozměr morální, pak náboženský jistě ne. Samozřejmě, že jsou dlouhé úseky, kde všechny tyto tři hranice probíhají společně, ale také významné oblasti, v nichž se diametrálně liší, konkrétně - a to nás zajímá nejvíce - není každé přestoupení náboženského zákona, také porušením zákona přirozeného. Seznam nejzákladnějších *přirozených* morálních povinností obsahuje například už židovsko-křesťanské Desatero, anebo se dá v modernizované podobě shrnout například v následující body:

- Nezabiješ
- Nevezmeš statku (životních potřeb) bližního svého
- Neoklameš
- Nevezmeš člověku domov
- Nezabráníš nikomu růst (nedolomíš nalomenou třtinu); nevezmeš nikomu naději
- Nezmaříš ničí dílo
- Neuvrhneš nikoho v otroctví; nevložíš nikomu pouta

Podrobněji o tom viz: (Ondráček V.: *Ještě jednou o zlu, nepubl.*, dostupné na zde jako [Ještě jednou o zlu \(podle Jana Sokola\) | Vox spiritualis aquilae \(andresius.cz\)](#)). Jakého druhu byli „hříšníci“ přicházející k Ježíšovi, samozřejmě nevíme přesně, ale už to, že to byli většinou tzv. „veřejní hříšníci“, tedy jaksi instituční, lidé stigmatizovaní už svým (stavem a) povoláním ukazuje nedvojznačně, že jejich hříchy byly onoho druhého typu, že šlo o konflikt se zákonem náboženským. Nemůžeme samozřejmě vyloučit, že se Ježíš ojedinele setkal i se skutečnými zločinci, lidmi, kteří měli na svědomí více, nežli pouze nedodržování rituálních předpisů Zákona, ale pokud vůbec k takovému setkání došlo, bylo jistě ojedinelé. V evangeliu nemáme nic takového výslovně zaznamenáno – to nejhorší, s čím se tam setkáme, jsou posedlí/vyšinutí lidé, žijící ve skalách a děsící kolemjdoucí svým křikem A ani zevrubnější biblické bádání nijak neprokázalo, že by Ježíš např. udržoval styky se Zélóty, horskými bandity, kteří opravdu asi měli na svědomí více.

O tom, že „Zákon zrodil hřích“ ví velice dobře už Pavel (Ř 4,15 a 5,13) a zdůvodňuje tím zásadní křesťanskou svobodu od Zákona. Pavel na to šel ovšem jinak než Ježíš: chtěl odstranit celý Zákon, minimálně pro „pohany“ tj. lidi vstupující do církevních obcí z jiného než židovského prostředí. Tato koncepce se neosvědčila – žádné náboženství nemůže zůstat bez náboženských pravidel, a proto si křesťanství začalo později tvořit vlastní „Zákon“, zčásti podobný židovskému, zčásti odlišný, jakousi křesťanskou „halachu“, která ovšem po staletích zbytněla až do velice monstrózních tvarů, jak jednoduše nahlédneme, když např. jen prolistujeme církevní zákoník.

Odstranit Zákon Ježíš asi nechtěl, i když slovo z horského kázání, tedy z Q, o *nec unum iota*

(Mt 6) asi příliš autentické není.¹ Možná jasnozřivě nahlédl, kam by právě asi vedla taková cesta vývoje, na jakou později zavedli křesťanství jeho pozdější správci (mezi nimiž by se nakonec Pavel ještě vyjímal jako veliký volnomyšlenkář). Ježíš nechápal svoji úlohu tak, že by přišel zrušit Zákon.² Dokonce se ani sám nevzpíral podrobit některým jeho banálním aplikacím, například chrámové dani (Mt 17,24-27) a běžnému „náboženskému provozu“ (viz jeho četné návštěvy synagog, odesílání uzdravených „ke kněžím“ apod.) Ovšem takřka na setkání, vždy a všude *relativizoval vztah* jednotlivých lidí *k Zákonu*. Ježíš silně rušil zaběhaný náboženský provoz tím, že prohlašoval důsledky Zákona pro jednotlivce za nezávazné. Ze striktně náboženského hlediska totiž opravdu nikdo nemůže odpouštět hříchy, snad jen Bůh sám. Hřích je to, co se jednou stalo a nemůže se odestát, a člověk ponese příslušné důsledky. Jsou náboženské systémy (hlavně tzv. *karmanové*), v nichž s takovým stavem není možné dělat vůbec nic. V židovství je situace zmírněná jen natolik, že se Bohu přiznává moc ve svém milosrdenství hříchy prominout (tuto možnost si věřící Žid připomínal svátečním rituálem na Den smíření *Jom kippurim*). Je-li hřích věcí boží, pak jediný, kdo s tím může cokoli podniknout, je vskutku sám Bůh. Ježíš podnikl ten radikální krok (jakkoli o něm *mluvil* asi jen s nečetnými a spíše ho naznačoval svým jednáním nežli slovy), že nahlédl „hříchy“ jakožto věc nikoli božskou, ale věc náboženství, náboženství, jež je – nakonec - *lidským* výtvozem. Náboženství je totiž možno překonat (a přitom ponechat v platnosti!), individuálním vzepjetím lidské duše. Ježíš je většinou nazývá *vírou*.

Ve všech známých evangeliích – u synoptiků i u Jana – Ježíš požaduje po svých stoupencích především *víru*. A nemluví jen o víře v Boha. Ta se dala, aspoň u jisté zbožnější části židovské veřejnosti, která k němu přicházela, předpokládat. Velmi instruktivní je v tomto Ježíšův rozhovor s Martou v 11 kapitole Jana. Požadoval *víru v sebe!* Lépe řečeno ve své božské poslání, v to, že „*činí dílo Otcovo*“. Kolik takové víry by asi našel dnes a kolik nejrůznějších – i intelektuálně vybroušených – pochybností by musil vyslechnout? Ale mezi malými lidičkami své rodné země, Galileje, ji nalézal, a často k ní ani nemusel vybízet. Viděl ji, cítil ji, hmatal ji. Třeba jako dotyk jemných rukou na svých unavených nohou. A v takových případech již stačilo ji konstatovat: *Tvá víra tě zachránila*, tedy zachránila před důsledky Zákona, které se na tebe pro *tvou víru*, a také pro *tvou lásku*, nebudou vztahovat. Láska je ovšemže dalším takovým mocným kouzlem, jež ruší každý zákon, ba i Zákon s velkým Z, ale je to s ní složitější. Proto také o ní Ježíš tolik nemluvil, spíše jen naznačoval (viz [Bůh láska jest! \(pise.cz\)](#)³) a i my zde u takového náznaku zůstaneme.

A jak to nakonec je s tím odpouštěním *hříchů*? Ježíš neřekl: „Odpouštím ti tvé hříchy“. (To by mohl, jen kdyby se byla prohřešila proti němu.) Ale také ne: „Ve jménu Božím“ - nebo „z Božího pověření“ - „ti odpouštím všechny tvé hříchy“, jak by to dnes provedl církevní

1 To vyplývá z celkového rozboru Ježíšových výroků o „nebeském království“ – více v připravované stati. Ježíš ovšemže zamýšlel veškerým svým působením navodit převratnou změnu poměrů – „otevřít bránu nebeského království“. To však mělo být ryze nepozemské a pokud pro ně vůbec budou platit nějaké zákony, tak zákony přirozené – v tehdejší mluvě *nebeské*. Ovšem v Ježíšově době byla už samotná Tóra do značné míry právě takto vnímána – jako nebeská pravidla. Farizejská a pozdější rabínská interpretace naopak stahovala tuto Tóru, v představách lidí už hodně ideální, opět zpátky na zem, konkretizovala a doplňovala o nejrůznější „prováděcí pravidla“, takže ideální obraz Tóry nám mnohem spíše uchovala židovská heterodoxní mystická tradice, jež později vyústila v různé proudy Kabaly.

2 viz předch poznámka: Nelze „zrušit“ něco, co není povýtce lidské, ale spíše božské.

3 Tento článek není zatím na tomto webu

úředník pověřený k tomu neomylným papežským úřadem. Ani Ježíš se takto nechtěl postavit na boží místo. Jak tedy? Hříchy *jsou ti odpuštěny* - Αφέωνται σου - skutečně takto pasivně! – pro *tvoji víru*. Tedy jaksi samy od sebe, nikdo to nemusí nijak prohlašovat, poněvadž to nikdo nezpůsobil, jen tvá víra – tedy ty sama. Ještě se divíte, že takového člověka, takového *svobodného*- protože božského člověka, který je schopen naznačit něco takového, muselo každé náboženství chtít odstranit?

To všechno je sdostatek jasné, je třeba ale ještě jedno: Uvést toto a podobná místa do souvislosti se známou pasáží v J 20,22-23, z kterého mimo jiné odvozuje papežská stolice a veškeré katolické kněžstvo své oprávnění být správci lidského svědomí. Na onom místě se píše:

Po těch slovech na ně dechl a řekl jim: "Přijměte Ducha svatého. Komu odpustíte hříchy, tomu jsou odpuštěny, a komu je neodpustíte, tomu odpuštěny nejsou."

To vskutku zní, jako by Ježíš zde opět ustanovoval jakousi privilegovanou kastu lidí, kteří jediní mají moc lidem hříchy odpouštět; ba více, mají moc jim je i *neodpouštět*! Nemohu ovšem polemizovat s nikým, kdo si to takto chce vykládat, neboť slovní znění oněch dvou veršů je vskutku takové. Domnívám se však, že je možný, a nakonec i duchu Janova evangelia bližší výklad následující:

Víme, že je podivuhodným zákonem života v duchu, že se lidé mohou rozdělit i o to, co nemají, a také, že mohou pomoci jiným i tam, kde by sobě ve stejné situaci pomoci nemohli; že mohou druhému sejmout s ramen břímě, které žádný člověk sám nedokáže snést. Jistěže je to „zázrak“, do jisté míry větší div, než když Petr kráčel po jezerní hladině, ale dostavuje se vcelku pravidelně; alespoň tam, kde jsou adresáty břemene a jeho dobrovolnými nositeli lidé žijící v duchu a z ducha. (Jak to, že Šimon Kyrénský kříž unesl a Ježíš ne?!) Řádu Ježíšových učedníků je tedy dáno snímat lidem jejich břemena, s nimiž si sami nedokáží poradit. A to druhé? To se samozřejmě vysvětluje hůře, ale stále se mi zde zdá být možné dvojí vysvětlení. To první je, že vždy, v každém stavu si člověk uchovává svoji svobodu, a i když jsme Ježíšem vybízeni (například podobenstvím o milosrdném Samaritánu) k bezmeznému vydání bližnímu, můžeme se v jistých situacích rozhodnout pomoc neposkytnout, řekněme, „z osobních důvodů“. Ovšem nezní to moc hezky, ani příliš Ježíšovsky, proto si myslím, že lepší vysvětlení bude toto druhé: Ale i to má háček, předpokládá totiž, že můžeme (a jsme tedy do jisté míry oprávněni) být svým spolubližním učiteli (ovšem srv. Mt 23,10: Ani si nedávejte říkat 'Učitelé!': váš učitel je jeden, Kristus!). Jako učitelé bychom se potom mohli za určitých okolností rozhodnout neusnadnit svému bližnímu jeho situaci hned, ale počkat na jeho určitý vnitřní vývoj a zasáhnout až ve vhodném okamžiku. I přes slabiny obou vysvětlení si myslím, že obzvláště druhé se smyslu těchto poněkud temných Ježíšových slov u Jana blíží více, nežli jejich materiální pochopení. To proto, že je zde odpouštění hříchů bezprostředně spojeno s Duchem a je „funkcí“ Ducha. Kdo „má Ducha“ má i schopnost rozlišování, má moudrost, díky níž se nemusí obávat takovouto moc na sebe vzít a aplikovat ji.

Zde, u Jana tedy je odpouštění funkce ducha, zatímco v naší první Lukášově perikopě bylo funkcí lásky a víry. Nejde o totožný koncept, ale obojí má k sobě poměrně blízko.